

УДК 378:018.8:664-051

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-2-45>**Ірина ФІЛІМОНОВА,**
*orcid.org/0000-0001-6833-6748**доктор філософії, доцент,
доцент кафедри професійної освіти та технологій за профілями
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Умань, Черкаська область, Україна) irunafilimonova@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПАРТНЕРСТВА ПРИ ВИВЧЕННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито сутність та принципи технології партнерства як важливої складової реформування професійної (професійно-технічної) освіти; охарактеризовано принципи технології партнерства та шляхи їх використання в освітньому процесі закладів вищої освіти; проаналізована роль викладача та його функції в реалізації означеної технології; узагальнено найбільш ефективні шляхи налагодження успішної співпраці з майбутніми бакалаврами професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін.

Ця стаття знайомить з особливостями технології партнерства під час фахової підготовки студентів, які готові допомагати один одному та беруть на себе колективну відповідальність за спільну роботу в освітній діяльності. З-поміж сучасних педагогічних технологій, котрі сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців професійної освіти, допомагають упровадженню інноваційних методів навчання, забезпечують індивідуальне та диференційоване навчання на основі здібностей та рівня знань, саме технологія партнерства доведена науковцями як одна з найефективніших. Вона зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; передбачає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання. Принципово важливою характеристикою такої системи є орієнтація на принципи взаємоповаги та професійної етики, що є основою партнерської діяльності або ж технології партнерства як одного з чинників високоефективної взаємодії учасників освітнього процесу.

Для обґрунтування переваг впровадження цієї технології авторка проаналізувала стиль, форми та методи співпраці викладача та студентів, спрямувавши їх у русло активної практичної діяльності.

Таким чином авторка доводить, що на основі технології партнерства взаємодія учасників освітнього процесу створює можливості для кожного, надаючи їм право висловлювати та відстоювати свою думку та сумніватись у правильності дій інших партнерів; співпраця та партнерство з іншими можуть допомогти кожному учаснику цієї форми діяльності максимально ефективно реалізувати себе та продемонструвати свої особистісні якості.

Ключові слова: професійна освіта, бакалавр професійної освіти, технології партнерства, принципи технології партнерства, фахові дисципліни.

Iryna FILIMONOVA,
*orcid.org/0000-0001-6833-6748**Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Associated Professor at the Vocational Education and Profile Technologies Department
Pavlo Tychyna State Pedagogical University
(Uman, Cherkasy region, Ukraine) irunafilimonova@gmail.com*

USING OF PARTNERSHIP TECHNOLOGY IN THE STUDY OF PROFESSIONAL DISCIPLINES IN THE TRAINING OF VOCATIONAL EDUCATION FUTURE SPECIALISTS

The article reveals the essence and principles of partnership technology as the important component of reforming professional (vocational and technical) education. It introduces the features of partnership technology during professional training of students who are ready to help each other and take collective responsibility in educational activities.

Modern pedagogical technologies contribute to the formation of professional competence of future specialists, help the introduction of innovative teaching methods and provide individual and differentiated training. Partnership technology has been proven to be one of the most effective for solving such problems. In order to justify the benefits of implementing this technology, the author analyzed the style, forms and methods of cooperation between the teacher and students.

The principles of partnership technology and ways of their using in the higher education institutions are characterized by author. She also analyzes the role of the teacher and their functions in the implementation of the specified technology. The most effective ways of establishing successful cooperation with future bachelors of professional education in the process of studying professional disciplines are summarized in this article.

Thus, the author proves that based on the technology of partnership, the interaction of participants in the educational process creates opportunities for everyone, giving them the right to express their opinion and doubt the correctness of the actions of other partners; cooperation and partnership with others can help each participant in this form of activity to express themselves to the maximum and demonstrate their personal qualities.

Key words: professional education, bachelor of professional education, partnership technologies, principles of partnership technology, professional disciplines.

Постановка проблеми. Сучасний освітній процес вимагає нової педагогічної етики, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємоповага та творче співробітництво між усіма його учасниками. Ця етика утверджує не рольове, а особистісне спілкування (підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра); зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; передбачає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання. Принципово важливою характеристикою такої системи є орієнтація на принципи взаємоповаги та професійної етики, що є основою партнерської діяльності або ж технології партнерства як одного з чинників високоефективної взаємодії учасників освітнього процесу.

Аналіз досліджень. Питання технології партнерства (кооперованого навчання, технології співпраці, партнерської технології, навчання у співпраці тощо) в освіті не є досить новим: наукові засади її організації описані ще Я. Коменським. Сучасне ж відображення цієї технології в педагогіці прослідковуємо у працях С. Гончаренка, М. Євтуха, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Нічкало, Г. Пінчук, О. Титар та ін. Науковці вважають, що система навчання за технологією партнерства ще недостатньо вивчена, а тому неоднозначно сприймається багатьма педагогами. Її остаточне теоретико-методичне обґрунтування та практичне впровадження в освітній процес – справа майбутнього. Очевидно, що така технологія декларує нові можливості для діяльності викладачів та студентів, є прагматичною парадигмою активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих аспектів освітнього процесу.

Саме тому використання технології партнерства, як запоруки якісної підготовки майбутніх фахівців професійної (професійно-технічної) освіти, потребує періодичного перегляду та уточнень особливостей використання в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей використання технології партнерства у процесі вивчення фахових дисциплін майбутніми бакалаврами професійної освіти, як провідного чинника формування їх професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В основі технології партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між викладачем і студентами, які об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими спільниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Така технологія визначає істинно демократичний спосіб співпраці викладача і студентів, який не заперечує різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на висловлювання своєї думки, на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість (Вишневецький, 2006).

Сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до учня, студента, забезпеченні йому права на вибір, на власну гідність та повагу, права бути собою. Стосунки партнерства складаються там, де всі учасники освітнього процесу об'єднані спільними поглядами і прагненнями. Студенти, що навчаються за технологією партнерства змінюють свою позицію з пасивного слухача на добровільного і зацікавленого соратника, одноступенця, рівноправного учасника педагогічного процесу, відповідального за його результати (Підласий, 2010).

Технологія партнерства, як і будь-яка інша технологія, ґрунтується на певних принципах. Проаналізувавши погляди вітчизняних та зарубіжних учених (Ш. Амонашвілі, Є. Ільїна, В. Сухомлинського, С. Лисенкова, В. Шаталова, І. Волкова та ін.), та взявши за основу ідеї Т. Кравчинської (Кравчинська, 2017), ми виокремили такі принципи технології партнерства:

– добровільності, що передбачає виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагогічних засобів, натомість схвалює гуманність, комунікативність, ціннісне ставлення до особистості студента;

– інноваційності, що передбачає готовність до інноваційної діяльності, що досягається шляхом включення викладача до роботи у творчих групах, використання сучасних методів та засобів навчання;

– наочності, який полягає у наданні студентам опорних символів, схем, таблиць, термінів тощо для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу, а також для побудови відповіді;

– демократичності – полягає у наданні студенти свободи вибору ступеню складності завдання, способів його вирішення, форми звіту;

– наступності – полягає у використанні складного для опрацювання матеріалу після отримання базових теоретичних знань та опанування методики вирішення типових завдань. Спирається на такі якості особистості педагога, як прогностичність, стратегічне бачення педагогічної діяльності, відповідальність, які супроводжуються здатністю до стратегічного планування;

– системності – ґрунтується на тому, що у великому за обсягом блоці матеріалу легше встановити логічні зв'язки, виокремити головну думку, поставити та розв'язати проблему, глибше зрозуміти матеріал, розвивати уміння систематизувати, інтегрувати, а також володіти технологією інтеграції змісту навчального матеріалу;

– аксіологічному – передбачає створення загальних життєвих цілей та цінностей для розвитку здібностей та нахилів, творчості кожної особистості в освітній діяльності;

– рефлексії – реалізує ідею колективного аналізу та оцінювання діяльності кожного учасника за умови володіння викладачем прийомами рефлексії, емпатії, а також здатності аналізувати та розуміти власні дії, здатності до самопізнання.

Варто зазначити, що існують певні умови використання технології партнерства, що націлені на реалізацію означених вище принципів, а саме:

– позитивна взаємозалежність – усі учасники групи повинні відчувати себе пов'язаними один з одним заради досягнення спільної мети, усвідомити свою значимість. Кожна особистість повинна робити все можливе для досягнення успіху всієї групи загалом, а без успіху окремої особистості неможливий успіх усієї групи;

– особиста відповідальність – кожен учасник групи несе відповідальність як за невдачі, так і за навчальні досягнення;

– особистісна взаємодія («face-to-face») – кожен учасник групи повинен взаємодіяти з іншими, а діалог треба налаштувати так, щоб сприяти тривалому обговоренню;

– соціальні навички – не кожен учасник може мати розвинені особистісні якості позитивної взаємодії між людьми (емпатія, професійний такт, професійна комунікація, рефлексія, уміння вирішувати конфлікти, приймати рішення тощо), але кожен повинен прагнути до їх набуття та розвитку;

– груповий процес – усі учасники групи повинні зосередити свої зусилля на досягненні поставленої мети (Джонсон, 1989).

Означені умови реалізації технології партнерства потребують виокремлення критеріїв їх ефективності. До них ми відносимо:

– досягнутий результат (обсяг, повнота, міцність тощо набутих компетентностей);

– ефективність та раціональність – співвідношення витраченого часу та зусиль (як викладача, так і студентів) на реалізацію технології партнерства під час вивчення певної теми;

– готовність усіх учасників освітнього процесу: необхідно зрозуміти, що потрібно для належної реалізації технології викладачем (технічні засоби, спеціальні аудиторії), та активної участі студентів.

Технологія партнерства – це навчальна технологія, реалізація якої можлива у невеликих групах, де кожен учасник не залишається осторонь навчального процесу: виокремлює проблему, доводить, аргументує свою позицію для подальшого ґрунтовнішого розуміння навчального матеріалу. Завдання викладача полягають в організації та керуванні цим процесом. В кожній групі мають бути студенти з гарно розвиненими особистими якостями, що виконують ролі «аналітика», «спікера», «критика», «скептик» тощо. Викладач детально пояснює основну ідею та завдання, скеровує, допомагає віднайти втрачену думку або обрати оптимальне рішення. Кожен учасник опрацьовує свої завдання, свою частину матеріалу аж до остаточного розуміння проблеми, яка вивчається, та її вирішення. Згодом учасники обмінюються результатами, тому робота кожного є необхідною та ваговою для інших, оскільки без неї проблема не буде вирішеною. Головну увагу варто зосередити на співпраці, а не на конкуренції, оскільки тільки така ідея сприятиме отриманню кращих результатів усіма учасниками (Сокол, 2020: 70).

Основна ідея технології партнерства – надати можливості для активного спільного навчання у різних ситуаціях, що базується на їх взаємодії, ідеї кооперативного навчання, під час упровадженні якого учасники беруть на себе не лише поодинокі, а й колективну відповідальність за вирішення виробничих проблем та за успіхи кожного (Малишевський, 2020). З огляду на це, «навчання у співпраці» є ефективним інструментом оволодіння спеціальною термінологією на практичних заняттях з дисципліни «Технологія продукції ресторанного господарства». Під час практичних робіт студенти повинні відпрацювати прийоми обробки сировини та приготувати страви відповідно до обраних рецептур. Вони можуть робити це самостійно або ж об'єднавшись у бригади. Викладач, формуючи групи студентів, повинен рівномірно розподілити сильних та слабких учасників та допомогти обрати

керівника групи. Очевидно, що у процесі спільної навчальної діяльності студенти демонструють високий рівень засвоєння знань та формування навичок, головним чином через те, що ними керує спільна мета та бажання показати кращий результат.

Наведемо ще один приклад реалізації технології партнерства на практичних заняттях з дисципліни «Основи дієтичного, лікувального та дитячого харчування». Під час вивчення теми «Нетрадиційні види харчування» студенти діляться на групи, кожна з яких вивчає особливості вегетаріанства. Учасники першої групи вивчають наукові факти, що підтверджують користь такого виду харчування, другої – мають підготувати виступ про недоліки та шкоду вегетаріанства. Третя група студентів опрацьовує матеріал, що не підтверджує достовірність та ефективність такого способу харчування. Представники кожної групи повинні навести факти на підтвердження кожної теорії та переконати опонентів у правильності «власної» теорії. Завдання викладача полягають у регулюванні дискусії та допомозі віднайти консенсус.

Висновки. Як бачимо, технологія партнерства передбачає оптимальне поєднання предметно-орієнтованого й особистісно-орієнтованого навчання, що не тільки сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, але й розвитку особистих якостей

учасників освітнього процесу. Його наміри в тому, щоб учні винесли з класу максимум знань, умінь, розуміння загальних закономірностей у поєднанні з розвитком власного «Я», особистісними оцінками судженнями, іншими необхідними людині якостями. Така технологія є багатоаспектною, а її реалізація – справа надзвичайно важка, адже необхідно не тільки забезпечити методичними розробками та технічними засобами практичні заняття, але й передбачити діяльність студентів.

Втім, вмиле використання партнерської технології сприяє підвищенню рівня активності студентів у процесі засвоєння навчального матеріалу. Вона допомагає забезпечити високий рівень професійної компетентності, уміння самостійно здобувати знання й ефективно застосовувати їх у практичній діяльності; формувати вміння грамотно та ефективно працювати з інформацією; розвивати кожного студента як творчу особистість, здатну до практичної роботи та роботи в команді.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень полягають у систематизації інноваційних методик та адаптації їх для проведення фахових дисциплін у навчальному процесі підготовки майбутніх бакалаврів професійної (професійно-технічної) освіти та розробці методичних рекомендацій з їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
2. Johnson D., Johnson R. Cooperation and Competition: Theory and Research. Interaction Book Company, 1989. 210 p.
3. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства: основні ідеї, принципи та сутність: збірник статей Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи» (м. Харків, 25–27 жовтня 2017 р.) URL: <http://lib.iitta.gov.ua/707221/>
4. Малишевський О. В. Формування професійної мобільності майбутнього інженера-педагога комп'ютерного профілю: теоретичні і методичні засади: монографія. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2020. 468 с.
5. Підласий І. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. Харків: Видавнича група «Основа», 2010. 360 с.
6. Сокол М., Гупка-Макогін Н, Бондар І. «Навчання у співпраці» як ефективна педагогічна технологія засвоєння іншомовних мовленнєвих умінь та навичок. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 26. 2020. С. 69–72.

REFERENCES

1. Vyshnevskiy O. Teoretychni osnovy suchasnoi ukrainiskoi pedahohiky: posibnyk dlia studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv [Theoretical foundations of modern Ukrainian pedagogy: a guide for students of higher educational institutions]. Kolo, 2006. 326 p. [in Ukrainian].
2. Johnson D., Johnson R. Cooperation and Competition: Theory and Research. Interaction Book Company, 1989. 210 p. [in English].
3. Kravchynska T. S. Pedahohika partnerstva: osnovni idey, pryntsyepy ta sutnist: zbirnyk statei Vseukrainskoi nauk.-prakt. internet-konf. "Pidhotovka kerivnykh ta pedahohichnykh kadriv do realizatsii Kontseptsii Novoi ukrainiskoi shkoly" [Pedagogy of partnership: basic ideas, principles and essence], URL: <http://lib.iitta.gov.ua/707221/> [in Ukrainian].
4. Malyshevskiy O. V. Formuvannya profesiinoi mobilnosti maibutnoho inzhenera-pedahoha kompiuternoho profilu: teoretychni i metodychni zasady: monohrafiya [Formation of professional mobility of the future engineer-teacher of computer profile: theoretical and methodical bases: monograph], Publisher "Sochinsky M.M.", 2020. 468 p. [in Ukrainian].
5. Pidlasyi I. Produktivnyi pedahoh. Nastilna knyha vchytelia. [Productive teacher. Teacher's desk book]. Vydavnycha hrupa «Osnova», 2010. 360 p. [in Ukrainian].
6. Sokol M., Hupka-Makohin N, Bondar I. «Navchannia u spivpratsi» yak efektyvna pedahohichna tekhnolohiia zasvoien- nia inshomovnykh movlennievnykh umin ta navychok ["Collaborative learning" as an effective pedagogical technology for learning foreign language skills]. *Innovative pedagogy*, 2020, Nr 26, pp. 69–72. [in Ukrainian].